

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Analysis Methodica Ivris Pontificii

Venator, Daniel

[S.l.], 1579

VD16 V 541

De Exceptionibvs. Titulus XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63204)

424 ANALYS. IVRIS PONTIFICII
DE EXCEPTIONIBVS.

Titulus XXV.

Continuatio.

Actoris intentione fundata, solet quandoque Reus conuentus exceptiones peremptorias, ad excludendum & perimendum id, quod ex narratione facti, & agendi iure Actor in libello concludit, obijcere, l. 2. ff. de excep. & prescrip.

Quid est Exceptio?

Exceptio, secundum Vlp. in l. 2. ff. eod. dicitur, quasi quaedam exclusio, quae interponi actioni cuiusque rei solet, ad excludendum id, quod in intentionem condemnationemque, deductum est.

Quae causa Efficiens?

Est ipsa lex, & alia omnia, quae vicem legis habent. Vnde exceptiones à causa efficiente, diuiduntur in ciuiles & praetorias, testante Iustiniano, in §. alioqui, instit. de excep.

Quae sunt Exceptiones ciuiles & praetoriae?

Exceptiones ciuiles dicuntur, quae ex legibus, vel ex ijs, quae vicem legis obtinent, vt sunt, senatusconsultum, plebiscitum, consuetudo, siue statutum, & c. proficiscuntur: vt exceptio Macedoniani, Velleiani senatusconsulti, & c. Praetoriae sunt, quae ex edictis, & ex ipsius praetoris iurisdictione substantiam capiunt, d. §. alio.

alioqui. Quæ per multos Pandectarum libros
sparsim explicantur, vt exceptio doli, metus, pa
cti, conuenti, &c.

Quæ Materia?

Materia circa quam exceptionum, est, actio de
iure competens, vel nullo iure competens, sed
de facto tantum intentata, Dd. in l. non exceptio-
nibus, C. eod. Cuius contemplatione exceptio-
nes diuiduntur in exceptiones peremptorias fa-
cti, siue intentionis, & exceptiones perempto-
rias iuris.

*Quæ sunt Exceptiones peremptoriæ
intentionis?*

Sunt, quæ intentionem Actoris experiuntis
tantum de facto; cum ei nulla nunc competat
actio; (siue antea competierit siue non) perimunt.
Nulla autem Actori competit actio, quando Reus,
neque naturaliter, neque ciuilitate agenti obliga-
tus est: vel saltem naturaliter, ex qua tamen non
datur actio. Exceptionum peremptoriarum fa-
cti, siue intentionis enumerantur, rei iudicatæ,
transactionis, & iurifurandi, c. 1. eod. tit. in 6.

Quid est Exceptio rei iudicatæ?

Exceptio rei iudicatæ est, quæ competit illi,
pro quo antea in eadem causa, super qua nunc
conuenitur, lata sententia est, quæ transiit in
rem iudicatam. Ea enim, cum, propter auctori-
tatem iudiciorum, habeatur pro veritate, tollit
ciuilem obligationem, etiam si fuerit iniqua, l.
ingenuum, ff. de stat. hominũ. Agens igitur, qua-
si actionis fundamento destitutus, ob ciuilem ob-
liga-

Dd 5

liga-

ligationis extinctionem, ab intentione, per h
 ius exceptionis obiectionem, de facto repe
 tur. intellige tamen de sententia cōdemnator
 quæ transiens in rem iudicatam, producit acti
 nem iudicati in factum, l. actori, C. de reb
 cred. ergo multò magis exceptionem producit
 ei, pro quo sententia lata est. Ut autem hæc re
 dicatæ exceptio competat, tria coniunctim in
 teruenire debent: 1. Ut sententia lata sit à iudic
 competente, qui habuit ius iudicandi, c. seculares
 de for. comp. in 6. 2. Ut sententia sit lata, iuris ordi
 ne seruato, c. cum inter cæteras, ext. de sentent. &
 re iudic. 3. Ut ab ea non fuerit infra decem dies
 appellatum: vel appellatum quidem, sed inli
 tuta appellatio post elapsa fatalia; annum sol
 cet, vel biennium, prosequendæ appellatiōis p
 fixum, & concessum; deferatur. Quæ si interue
 rint, tam in ciuilibus quàm criminalibus com
 petit rei iudicatæ exceptio, c. de his, extr. de accu
 sat. Excepta matrimonij causa, quæ nunquam in
 rem iudicatam transit, quin, comperta veritate,
 retractari possit, c. lator, extr. de sent. & re iud.

Quid est Exceptio transactionis?

Est, quæ competit contra eum, qui, super cau
 sa antea in iudicio, vel extra iudicium transacta
 rursus de nouo litem exuscitat, & actionem in
 stituit, l. fratris, C. de transact. Lites enim, legit
 mis transactionibus sopitæ, etiam Imperiali re
 scripto resuscitari non debent, l. causas, C. de trã
 act. Pariter ad hanc exceptionem tria requirun
 tur: 1. Ut fiat inter personas, quibus transigendi
 facultas

facultas concessa est. quæ illæ personæ sint, vid^o
 supra, de trãfact. item vt fiat de rebus licitis & p^r
 missis. 2. Vt fiat bona fide: quoniam replicatio
 doli, exceptionem transactionis dolo vel metu
 initæ elidit & enecat, leg. tres fratres, ff. de pactis.
 3. Ne fiat post rē iudicatam: transactio enim post
 rem iudicatam celebrata, iure non subsistit: nisi
 negetur, vel ignorari possit, an iudicatū sit, l. post
 rem iudicatam, ff. de transact. Sciēdum tamen,
 quod iure ciuili intersit, an transactio per Aquil-
 ianā stipulationem, an per nudum pactum, fa-
 cta sit. Nam si per nudum pactum: exceptio trãf-
 actiōis non dicitur exceptio intentionis, vel fa-
 cti, sed iuris. Ratio est. Quia Actor de iure adhuc
 competit prior actio, quam transactio per pactū
 celebrata, penitus enecare non potuit. Cūm pa-
 ctum sit conuentio iuris gentium, quæ actionem
 iuris ciuilis nō tollit, vt notāt Dd. in l. cūm pro-
 ponas, §. de trans. Quod si autem Aquiliana stipu-
 latio addita fuerit, vel acceptilatio, quæ dicitur
 esse ciuilis solutio, perimens omnem obligatio-
 nem, tunc hæc exceptio transactionis, intentionis
 & facti dicitur, quia hoc casu Actor agens
 ad ea, quæ transactione sunt sopita, de facto expe-
 ritur, ius tamen Canonum approbans nuda pa-
 cta ad constituendum actionis ius, hanc distin-
 ctionem celebratę transactionis per Aquilianā
 stipulationem & nudum pactum non curat neq;
 approbat, c. 1. extr. de litis contestat. vbi gloss. &
 Dd. in ver. finitæ,

Quid

Quid est Exceptio Iurifurandi?

/ Iurifurandi exceptio est, quæ datur con-
 eum, qui illius negotij, cuius controuersia
 delati vel relati iurifurandi præstatione sopita
 transacta est, nouam quæstionem refricare
 tendit. Iuramento enim, aduersario deferre
 vel referente, in iudicio, vel extra iudicium
 fito, tantum quæritur an iuratum sit? nec
 quæstio admittitur, l. non erit, §. dato, ff. de
 iur. Quod intellige de iuramento voluntario
 & iudiciali. Illa enim cum ex conuentione
 tium originem trahant, vim habent transac-
 tionis, maioremque auctoritatem, quam res iudi-
 cata, l. 2. ff. de iureiur. Nec quid impedit, quæ-
 stionis hæc duæ iuramentorum species, sicuti
 iudicata, & transactio ciuilem obligationem
 tollere, atque pari ratione exceptio ex illis
 faciscens litis finitæ impediens litis ingressum
 intelligatur: eius enim gratia ex litigatorum
 petitione defertur, & præstatur iuramentum, ve-
 ti finis imponatur: ita ut non in scite Innocen-
 tius III. in c. etsi Christus, §. Iacobus, extra
 iureiur. dixerit; Omnis controuersia finem
 se iuramentum. Quod de iuramento necessarium
 iudicis auctoritate, in defectum vel supplemen-
 tum probationum delato, accipi non potest:
 lud enim vim decisionis vel transactionis non
 habet, sed probationis, aduersus quam in con-
 trarium admittitur probatio, l. admonendi, ff.
 de iureiur. Et licet ex solo tali iuramento loco
 probationis deficientis præstato feratur senten-
 tia, per lapsum fatalium, transiens in rem iudi-
 catam

catam, & postea eandem controuersiam velit resuscitare aduersarius, non tam iurisiurandi, quam rei iudicatae exceptione ab intentione sua remoueretur, &c.

Et hæ tres exceptiones, si in vim dilatoria, ante litis contestationem obijciantur & probentur, propriè litis finitæ, impediens litis ingressum: Si autem in vim peremptoria, post litem contestatam, opponantur, peremptoria dicuntur. Nec alium tunc effectum, quam aliæ peremptoria iuris, producant, Canonistæ in c. exceptionem, extr. eod.

Quæ Exceptiones peremptoria iuris dicuntur?

Exceptiones peremptoria iuris dicuntur, quibus eliditur actio illius, cui competit quidem actio de iure, sed non cum effectu exactionis. Quod contingit, quando Reus non est naturaliter obligatus Actori, sed tantum ciuilitè. Hoc enim casu, licet ciuilis obligatio pariat actionem, illa tamen per exceptionis obiectionem ita enervatur, ut exigendi effectum habere non possit. Quarum quamplurimè recenseri possunt. Sunt enim rei iudicatae, ex sententia, absolutoria, doli mali, quod metus causa, erroris, non numeratae pecuniae, pacti de non petendo, &c.

Quæ Exceptio rei iudicatae dicitur peremptoria iuris?

Exceptio rei iudicatae dicitur peremptoria iuris, quæ manat ex sententia, quâ Reus conuentus liberatur definitiuè ab actione, eò quòd Actor intentionem suam probare non poterit

rit

rit. hoc enim casu, licet, ob iudiciorum auctoritatem, tollatur civilis obligatio, remanet tamen ob consensum, quam victus sententiæ latae præbere non præsumitur, naturalis, ex qua, ob defectum probationum, victo competit actio, quæ contra reum denuò intentata, per exceptionem rei iudicatæ eliditur. Sed quomodo ex naturali tantum obligatione dari potest actio, civili obligatione, quæ tantum actionem producere dicitur, sublata? Respondet Bart. in l. Julianus, ver. secundo, ff. de condict. indeb. quem sequuntur ibi Paul. Ias. & alij: Licet naturalis per se ad producendam actionem inefficax sit, ad cõservandam tamen, ex coniunctione naturalis & civilis productam obligationem, proderit. Sicuti femella viro non mixta, licet non pariat, potest tamen ex coniunctione viri partum conceptum etiam absque viro cõservare. Ideò pari ratione hoc casu, naturali obligatione remanente tantum, quæ civili coniuncta fuit, ex coniunctione producta actio cõservari potuit: cui tamen exceptio rei iudicatæ, quæ ob id nõ peremptoria facti, siue institutionis, sed iuris, dicitur, obstare potest. Tamen adverte, quòd hoc verum sit, si ex illa causa, et qua antea actum est, agatur, si autem ex alia causa, ad eandem rem, actio instituat, non obstabit rei iudicatæ exceptio: illud enim canonicum est: Si, assignata remota causa, vel in rem, vel in personam, agens succubuit, non obesse rei iudicatæ exceptionem, quò minus denuò ex alia causa rem eandem petat, l. de eo, ff. ad exhib. l. hæreditas, C. de petit. hæred. Quòd si agens actione

in rem remotam, non expresserit causam, sed tantum proximam, id est, dominium, omne ius suum in iudicium deduxisse videtur: ideo si reus absoluitur obstabit actori rei iudicatæ exceptio, l. & eandem, §. actiones, ff. de excep. rei iud. (Quæ verò sit causa remota vel proxima in actione personali & reali? Vide latius supra, titu. de libel. oblat.) Inquam, si Reus, Actore non probante, absoluitur, obstare eidem iterum agenti exceptionem rei iudicatæ peremptoriam iuris, non facti, nisi pronuntietur, ipsum quoque esse dominum. Hoc enim casu, si Actor non appellet, præsumitur consentire, ut penes Reum dominium permaneat: per quem consensum naturalis obligatio etiam tollitur, ita ut ne reliquæ quidem prioris institutæ actionis remanere videantur. Sed nonne pari ratione, si Reus simpliciter absoluitur, videtur Actor in iudicatum consentire non appellando? Respondeo, quòd sic, quatenus tale iudicatum est: absolutoria autem sententia simplex non omnino adimit Actori ius suum, sed ab impetitione liberat conuentum Reum. Ergo naturalis obligatio, quæ summæ æquitati subnixa est, adhuc durare intelligitur: submouetur autem Actor denudò agens exceptione rei iudicatæ, quæ naturali obligationi ad auctoritatem publicam, cui iudicia innituntur, in dubio præualet.

Quid

Quid est Exceptio doli mali.

Exceptio doli mali est, ius, quo submovetur intentio eius, qui petit id, quod illi, ratione prohibiti doli, promissum est. Promissio enim iuris vinculum contineat, civilem obligationem inducit: licet per adhibitionem doli, naturalis obligatio impediatur: ideo actio ex obligatione proficiscens, exceptione doli abicitur. Distingue tamen circa contractus. Autem doli dat causam contractui bonæ fidei, in qua citatus amoris instinctus, bonæ fidei exuberantia, summaque æquitatis ratio, nihil fraudis admittit: Et tunc ipso iure nullus est contractus, nec rescissione indiget, ut in societatis iure & arbitrio rei uxoriæ, l. 3. ff. pro socio, & mulier, §. si dos, ff. quod metus causa. Autem causam alijs contractibus bonæ fidei, & stricti iuris, vel incidenter venit in contractum bonæ fidei vel stricti iuris: & contractus ipso iure non subsistit, sed per exceptionem, vel actionem doli rescinditur, l. 1. ff. de excep. doli, l. dolo, C. de dolo, & l. & eleganter, ff. de dolo. Licet contractus bonæ fidei, etiam ob dolum per actionem ex ipsius contractus natura proficiscentem, rescindatur, l. si dolo, l. dolus, C. de rescind. vend. & l. Iulianus, §. per contrarium, ff. de act. et vend.

Quid est Exceptio, Quod metus causa?

Exceptio, quod metus causa, est, qua repellitur Actor petens quod metu extorsit, non datur facti

facta traditione, l. si donationis, C. de his, quæ vi metusq; causa, &c. Metus enim, qui in constantem virum cadere potest: vt metus mortis, cruciatus corporis, capitalium minarum, potentia, &c. naturalem obligationem, ob defectum consensûs impedit: licet, ob aliqualem factæ promissioni accommodatum consensum, producat civilem, per hanc exceptionem, Quod metus causa, elidendam, l. fin. C. de his, quæ vi, metusq; causa, &c. l. si mulier, C. eod.

Quid est Exceptio erroris?

Exceptio erroris est, quæ datur illi, qui promittit, quod credidit se debere, cum non deberet, obligatur enim civiliter, propter promissionem. Cum autem error impediatur consensum, naturalis obligatio, ad firmandum promissionis ius, produci non potuit, l. si per errorem, ff. de iurisdic. omnium iudicum.

Quid est Exceptio pacti, De non petendo?

Exceptio pacti, De non petendo, est, quæ competit contra eum, qui, per pactum, se non petiturum promittit. Quæ ideo elidit actionem iuris, quia per pactum, De non petendo, eliditur tantum naturalis obligatio, remanente civili. Sicut enim nudum pactum non parit efficacem obligationem ad agendum, ita quoque, non potest eam tollere ipso iure, sed exceptionis æquitate, l. iuris gentium, ff. de pact. Fallit tamen in omnibus contractibus, qui consensu contrahuntur. Quia illæ obligationes, nudo con-

E e sensu,

fensu, re integra, tolluntur. Secundò in actio-
nibus famosis, ex maleficijs descendentibus: vt,
furti, iniuriarum, & similibus; illis enim ca-
sibus per pactum, obligationes & actiones tol-
luntur. Nota etiam, quòd hæc exceptio pacti,
De non petendo, per aliud posterius pactum,
De non petendo, elidatur: non quidem, ipso
iure, sicuti stipulationes stipulationibus tol-
luntur, sed replicationis ope. in illis enim ius,
in his factum, versatur, l. si vnus, §. pactus, ff.
de pactis. Sunt & aliæ facti, & iuris, exceptiones:
vtputà, præscriptionis, solutionis, acceptilatio-
nis, compensationis, deceptionis vltra dimi-
dium, quæ suo loco explicantur.

Quæ Forma Exceptionum?

Forma exceptionum certa præscribi non po-
test: sufficit enim, simplici facti narratione, in-
scriptis, vel, sine scriptura, in iudicio, co-
ram iudice, ante vel post litis contestationem,
(prout obiectæ exceptionis conditio requi-
rit) ipsum exceptionis ius explicare. Modus
autem proponendi & tempus, quo opponi
debeant, hic consideranda sunt. Proponun-
tur enim quædam exceptiones in modum ac-
tionis: velut, simulationis contractus, non
numeratæ pecuniæ, &c. Quæ & excipiendo, sic
uti omnes aliæ exceptiones, opponi possunt.
Et licet illæ ad certum tempus, infra quod
objiciendæ, restringantur, sunt tamen, omnes
penè exceptiones ex varijs causis proficiscen-
tes

tes perpetuæ: etiam si actio, cui obijcitur, annualis sit. quia quæ annua sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum, l. quæsitum, ff. de peculio. Ratio est, quia Actori liberum est, quando suo iure uti velit, quod non conceditur Reo, qui de tempore, quo conveniri possit, incertus est, l. 5. §. ult. ff. de doli except. Excipiuntur exceptiones dilatoriæ cum illis, quibus ipsa lex, & pactio hominis, utendi modum & opponendi tempus, præscribunt. Nam licet pluribus uti exceptionibus de iure competentibus, & vna omissa, vel non probata, ad aliam redire nemo prohibeatur, l. nemo, ff. eod. Tamen non omnes vno tempore, vel ad vnum effectum proponuntur. Opponuntur enim in vim peremptoriæ: quædam post litis contestationem: quæ si ante litem contestatam obijcerentur, litis ingressum impedirent: ut sunt omnes exceptiones peremptoriæ facti, siue intentionis, vel litis finitæ. Quæ quidem si in vim dilatoriæ opponuntur, ante litis contestationem incontinenti probandæ sunt, ut litis ingressum impediant: Si verò in vim peremptoriæ, obijci post litis contestationem possunt, & probari, cum aduersarius intentionem suam probando fundavit, l. fin. C. de except. & ibi Dd. Bald. in l. edicto, C. de edict. diui Adria. toll. & cap. 1. extr. de litis contest. Exceptiones peremptoriæ iuris opponuntur, & probantur, ante sententiam, non autem post sententiam, l. peremptorias, C. sententiam rescindi nō posse.

Ni, ex quodam priuilegio, hoc concedatur: vt sententia contra minorem, militem, vel mulierem, esset lata, vel specialiter lege sancitum fit: vt de exceptione falsi procuratoris, nullitatis processûs, & similibus. Exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium opponitur: exceptio ex epistola diui Adriani, & excommunicationis ante, vel post litis contestationem. Dilatoriæ verò pleræque ante litem contestatam sunt opponendæ & probandæ, ad quas proponendas potest, imò debet, iudex terminum assignare, vltra quem excipere volens non auditur; nisi ante terminum de pluribus proponendis fuerit protestatus, vel aliqua re de nouo competens sibi exorta fuerit, vel sibi faciat iuramento, se postmodum ad illius notitiam peruenisse, c. pastoralis, extr. eod. Quod quidem verum est, non tantum de dilatorijs iudicij, sed etiam de dilatorijs actionis, vel causæ, de qua agitur: vt est exceptio pacti, De non petendo intra certum tempus, exceptio executionis in personali, ante lapsum quatuor mensium, &c. Nam & hæc initio ante litis contestationem opponi possunt, probari autem eas, priusquam Actor intentionem suam fundauerit, non est necesse, l. exceptionem, C. de probat. & ibi Dd. Declinatoriæ denique exceptiones proponi debent initio litis, non modò ante litis contestationem, sed ante reliquas exceptiones, quæ ex varijs causis competere possunt: quoniam ipsæ omisissis, si procedat Reus, in tale iudicium confensusse, & iudicem approbasse videtur. Quare & recusationis exceptio, qua iudex ob suspicio-

nem

nem recusatur, primò omnium obijci debet, c. quoniam, extr. de probat. &, gloss. in c. 4. extr. eod.

Ex his omnibus patet, varias esse exceptionum diuisiones: Quædam enim sunt temporales, quædam perpetuæ: quædam reales, quædam personales, quædam transitoria, quædam non transitoria in hæredes, &c.

Quis Finis & Effectus?

Quòd exceptiones peremptoriæ facti in vim dilatoriæ obiectæ impediât litis ingressum, post litem autem contestatam, in vim peremptoriæ oppositæ, perimant intentionem Actoris: Reliquæ omnes exceptiones vel perimant actionem, vel differant, vel mutant iudicium. Hinc generalis illa diuisio, exceptionum, quam Caius in l. 3. ff. eo. ponit, desumitur: Quòd quædam exceptiones sint dilatoriæ, siue temporales: quædam peremptoriæ. Sed cum de peremptorijs satis superq; dictum sit, nunc quid dilatoriæ? & ex quibus causis desumantur? videamus.

*Quæ dilatoriæ Exceptiones dicuntur,
& quotuplices?*

Dilatoriæ exceptiones, dicuntur & temporales, quæ ad tempus tantum nocet, & actionem in tempus differunt, l. 3. ff. eod. Et sunt duplices: quædam declinatoriæ iudicij, quædam dilatoriæ intentionis.

Ee 3

Quæ

*Quæ sunt declinatoriæ iudicij, & ex quibus
causis colliguntur?*

Declinatoriæ iudicij dicuntur, quæ, mutati
fori causa, obijciuntur & colliguntur, ex multis
causis: 1. Ratione iudicis: quòd sit incompe-
tens, suspectus, bannitus, infamis, furiosus,
mutus, surdus, minor, mulier, hæreticus, lu-
dæus, Specul. in tit. de iudic. deleg. §. excipi po-
test. 2. Ex persona Actoris: vt, quia prodigus,
furiosus, mutus, surdus, infans, minor, volens
agere sine tutoris auctoritate, Specul. tit. de a-
ctore, qui plures ponit. 3. Ex persona Reo, vt,
quia Doctor iuris, Medicus, artium liberalium
professor: qui inuiti cogi non possunt in
iudicio, clericus conuentus coram laico, pater,
patronus, consul, vel persona in dignitate co-
stituta, & conuenitur absque venia iudicis, Spe-
cul. tit. de Reo. 4. Ex persona procuratoris,
quòd sit mente captus, mutus, surdus, redem-
ptor litium, accusatus de crimine, nec purga-
tus, minor, mulier, Specul. de procuratoribus.
5. Ex rescripto: vt, quia est falsum, surrepti-
tium, cancellatum, rasum, Specul. tit. de re-
script. qui multò plures ponit excipiendi cas-
us. 6. Ex tempore: vt, quia citatus ad diem
feriatam, vel tempore messis, vel vindemia-
rum, tot. tit. C. de ferijs. 7. Ex loco: vt, quia lo-
cus non est tutus, propter incursum hostium,
vel latronum, vel grassantem pestem. 8. Ex
causa: vt, quia quis conuenitur super pluribus
actionibus personalibus coram diuersis iudici-
bus, c. dispendia, extr. de rescript. 9. Colligun-
tur

tur ex libello: vt, quia defectus est in solemnitate, vel fit obscurus in personali, non expressa causa agendi, vel non concludat, tot. tit. de libel. oblat.

Quæ sunt Exceptiones dilatorie intentionis?

Sunt illæ, quæ differunt negotium, vel causam principalem in certum tempus, vel pro parte, vel in totum, differunt. Et hæ exceptiones etiam ex multis causis proficiuntur. primò, ex legis dispositione: quando videlicet lex non statim, sed certo tempore solutionem fieri statuit: vt est in condemnato in actione personali, qui non tenetur iudicatum soluere, ante lapsum quatuor mensium, l. 2. ff. de re iud. Itē, quando vxor, vel eius hæredes soluto matrimonio, repetunt dotem, non tenetur maritus reddere ante annum à die soluti matrimonij computandum res mobiles, l. vnica, C. de rei vx. act. Huc quoque referendæ sunt exceptiones, quibus quidem se defendunt à solutione solidi: quales sunt dominus & pater, quando conueniuntur depeculio filij & serui. 2. Maritus quando vxor repetit dotem. 3. Parens & patronus, quando cõueniuntur à filijs & libertis. 4. Quando agit socius cum socio. 5. Si quis conuenitur ex sua donatione. 6. Is, qui celsit bonis. Nam illi omnes habent exceptionem, ex dispositione legis, qua se defendunt, ne teneantur soluere solidum, sed quantum facere possunt. Et sic differatur solutio pro parte, l. sunt qui, ff. de re iudic. Spec. in tit. de excep. §. nunc videndum.

Secundò, oriuntur ex conuentione partium, vt si tibi promisi in diem, & tu petis statim, l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig. Vel, quia ab initio purè obligatus eras, & postea feci tibi pactum, De non petendo, vsque ad certum tempus, l. 3. §. temporales, ff. eod.

Quæ Cognata?

Actio legis Diffamari, duplicatio, quadruplicatio, (quia excipiendo proponuntur) reconuentio.

Quæ Adiacentia?

Naturalis æquitas, cui exceptio, quæ speciem defensionis habet, subnixa est, protestationes, contestationes, exercitium de iure competentis exceptionis. Quia super ea si non legitime proponatur, iudex cognoscere non solet?

Quæ Pugnancia?

Replicatio: quia sicuti exceptio actionem, ita replicatio exceptionem excludit: triplicatio, quintuplicatio; vltra tamen quadruplications in bene institutis iudicijs vnã exceptionem protendi non permittitur; statutum & consuetudo, quæ tales vel tales exceptiones proponi prohibent, pactum, De non petendo, aliæq; iure licitæ conuentiones partium, quibus exceptiones tolluntur: omnesq; exceptiones, quibus falsum, iniquum, & absurdum asseritur. Non enim hæ exceptiones sed allegationes illicitæ & improbæ, dicendæ sunt.

AXIOMATA ET SENTENTIAE.

De attentato post appellationem, etiam ab interlocutoria, non est necesse in rescripto facere mentionem, c. dilecta, extr. eod.

Replicatio excludit exceptionem, c. dilecti, eod.

Excipiens non videtur fateri ea, quae exceptione includuntur, c. cum venerabilis, extr. eod.

Excommunicatus, excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed recouenire non potest, c. cum inter, extr. eod.

Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet: nisi de ea proponenda fuerit protestatus, vel aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit, vel is, qui voluerit eam opponere fidem faciat iuramento, se postmodum ad illius notitiam peruenisse, c. pastoralis, extr. eod.

Periculosum est coram suspecto iudice litigare, c. cum inter, extr. eod.

Iudicium non debet claudicare: nec Reus multoies condemnandus, d. c. cum inter, eod.

Exceptio est conditio, quae modo eximit Reum à damnatione, modò minuit damnationem, l. antepenult. ff. eodem.

Exceptiones peremptoriae facti si in ingressu litis opponuntur, non ad merita causae, sed ad litis ingressum, impediunt litis contestationem.

Nemo prohibetur vti pluribus exceptionibus, quamuis diuersae sint: quare vna omissa, vel non probata, ad a-

442 ANALYS. IVRIS PONTIFICII
liam redire potest, l. nemo, ff. eodem.

Non utiq³ existimatur confiteri de intentione ad
sarij, cum quo agitur, qui exceptione vititur, l. non utiq³
ff. eod.

Omnes exceptiones, quæ Reo competunt fidei
quoq³, etiam invito Reo, cōpetunt, l. omnes, & l. excep
ones, ff. eod.

Exceptiones quæ personæ cuiusq³ coherent, non tra
eunt ad hæredes, l. exceptiones, eod.

Replicatio est contraria exceptio, quasi exceptio
exceptio, l. exceptio, eod.

Generaliter in præiudicijs Actoris partes sufficiens
habet intentionem secundum id, quod intendit, l. gene
liter, eod.

Exceptiones opponuntur, aut quia factum sit, quod
fieri oportet, aut quia factum sit, quod fieri non oportet,
aut quia factum non sit, quod fieri oportuit, l. excep
nes, eod.

Rei iudicata exceptio non obstat quin instrumenti
firas probari possit, l. qui ad gentis, eod.

Ea quæ sunt ad agendum annua, vel temporaria
ad excipiendum perpetua, l. 4. C. qui admitti, & c.

Non tene tur Reus suam exceptionem probare, nisi
Actor suam intentionem impleverit, vel eam confite
fuerit Reus, l. exceptionem, C. de probat.

Agere etiam is videtur, qui exceptione vititur; l.
Reus in exceptione Actor est, l. 1. ff. eod.

DISCORD. IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII

Legista peremptoria obiectu litæ putant contestari
Bal. l. 1. C. de litis contest. Canonista negant, nisi infirmo

do contestetur, c. 2. extr. de litiis contest.

Exceptionem temporalem, vt est exceptio non numerata pecunia, perpetuam esse ex aequitate putant Canonista, Dyn. c. locupletari, in 6. de reg. iuris. Leges negant.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

Titulus XXVI.

Continuatio.

Licet praescriptiones, pro exceptionibus, in vim dilatoriarum obiectis promiscue usurpentur, est tamen praescriptio exceptio causam ex tempore trahens, qui Actoris intentio quandoque perimitur.

Quid est Praescriptio?

Praescriptio est, ius quoddam ex tempore continua possessionis rerum mobilium & immobilium, aliquando dominij vtilis, aliquando actionis vtilis, aliquando legitimae exceptionis causam tribuens, 16. q. 3. Hostiens. tit. de praescrip. rerum immobilium. Vel praescriptio est ius quoddam ex tempore congruens, legum auctoritate vim capiens negligentibus poenam inferens, & finem litibus imponens: quae duae definitiones a fine & effectu sunt desumptae, Panor. & Ioannes And. in c. possessor, de reg. iur. in 6.

Quotuplex Praescriptio?

Praescriptionum alia, temporalis, alia perpetua est. Temporales praescriptiones a varietate materialium variae desumuntur, & dicuntur, vel horarum, vel mensium, vel annorum, longior tamen 25. annos non transcendit: quas vide in Hostiens. §. quot sunt eius species, tit. de praescrip. Perpetuarum alia, est 30.
vel